

ספרות עברית וכללית

לעולים חדשים

הוראות

- א. משך הבחינה : שעה וארבעים וחמש דקות.
- ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה : בשאלון זה שני פרקים.
פרק ראשון : שירה (שירים מן המחצית השנייה של המאה ה-20
בנושא "החברה הישראלית - בין שבר לאיחוי") (25x2) – 50 נקודות
פרק שני : ספרי קריאה (1x50) – 50 נקודות
סך הכול – 100 נקודות
שני הפרקים בבחינה הם חובה.
ענו על השאלות על פי ההוראות האלה :
מן הפרק הראשון (שירה) ענו על שתי שאלות.
מן הפרק השני (ספרי קריאה) ענו על שאלה אחת.
- ג. חומר עזר מותר בשימוש : (1) רשימת יצירות.
(2) מילון עברי-לועזי / לועזי-עברי.
- ד. הוראות מיוחדות :
- (1) יש לרשום בראש כל תשובה את מספר הפרק ואת מספר השאלה שבחרתם להשיב עליה.
- (2) אין להדגים באמצעות אותה יצירה בתשובות שונות.
- (3) יש לשים לב לכתב, לכתוב, לפיסוק ולכללי הדקדוק.
- (4) לנבחנים אינטרניים : חובה לצרף למחברת הבחינה את רשימת היצירות שנלמדו.

לנבחנים אקסטרניים ולנבחני משנה : תימסר רשימת יצירות.

ההנחיות בשאלון הן מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון — שירה

(שירים מן המחצית השנייה של המאה ה־20 בנושא "החברה הישראלית —

בין שבר לאיחוי")

(50 נקודות)

ענו על שתיים מן השאלות 1-6 (לכל שאלה — 25 נקודות).

1. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

נערה מן הקטמונים (חַתְּדֵי־אֶרֶץ) / מירי בן שמחון

נערה שחורה עם חֲטָטִים בַּפָּנִים

עליזה אלפנֶדֶרִי

בְּמָקוֹם שְׁנוּעַד לְאִנְשֵׁים אֲחֵרִים

מְכַבֶּסֶת אֶת בִּגְדֶיהָ

כְּמִי שְׁעוֹשָׂה חֵטֹב בְּעֵינֵי אֱלֹהִים

אֲחֵר כֶּךָ תִּדְרִים רִצְפָּה

וְיִתְקַן פְּרָחִים בְּאֶגְרָטֹל

הִיא מִתְאַיֶּמָה אֶת צִבְעֵי הַחֲלָצָה לַחֲצֵאִית

הִיא לֹא שָׁמָּה עַל הַחֲטָטִים בַּפָּנִים

הִיא שָׁמָּה עַל זֶה שֶׁכָּבָה עָבָה שֶׁל "מִיָּק אֶפֶר"

וְלֹא רוֹאִים כָּל כֶּךָ.

בְּכָל זְכוּיֹתֶיהָ וְהַצְלָחוֹתֶיהָ לֹא תִלְוִיּוֹת בָּזָה

הִיא מְקַפֵּידָה לְמַלֵּא אֶת חוֹבוֹתֶיהָ לְפִי הַסֵּדֶר

וְאִמּוֹנָה הֵיטֵב עַל מִי "בְּסֵדֶר" מִי "לֹא בְּסֵדֶר".

מִדֵּי פַעַם יֵשׁ לָהּ הַתְּפָרָצִיּוֹת, אֲבָל בְּצֵדֶק

בְּהִתְחַשֵּׁב בְּעֵבְדָה שְׁכָל כֶּךָ הִרְבָּה אִנְשִׁים לֹא יוֹדְעִים אִידֵי לְהִתְנַהֵג

זֶה הַטִּבֵּעַ שֶׁלָּהּ

הִיא לֹא סוֹבֶלֶת אֶת כָּל אֵלֶּה שְׂאוֹמְרִים שְׁטִיּוֹת

שְׁאִין לָהֶם טַעַם

וְשֶׁלֹּא שׂוֹמְרִים עַל הַכְּבוֹד שֶׁלָּהֶם

אֲמָא שֶׁלָּהּ מִתָּה מִהֲתִקֶּה לֵב כְּשֶׁהִיָּתָה קִטְנָה

וְאֲבָא שֶׁלָּהּ שָׂרֵת בְּבֵית־סֵפֶר מְמַלְכֶתִי דְּתִי עַל יַד הַבַּיִת

הִיא אוֹהֶבֶת אֶת הָאֵחַ שֶׁלָּהּ יַעֲקֹב

שֶׁהִתְקַדֵּם בַּחַיִּים

וְהוּא אֲדַמִּינִיסְטֶרְטוֹר בְּמַחְלָקַת הַמָּשֶׁק שֶׁל הָאוּנִיבֶרְסִיטָה

אַחֲרָאֵי עַל כָּךְ וְכָךְ עוֹבְדִים
 שְׁמִקְבָּלִים אֶת הַמְשַׁכֶּרֶת מִיָּדוֹ וְנוֹתְנִים לוֹ כְּבוֹד.
 הִיא פִתְבִּנִּית וּמִסְפִּיקָה 120 מְלִים בְּדָקָה
 הָעֲבוּדָה זֶה הַדָּבָר הַכִּי חָשׁוּב בְּשִׁבְלָה בְּחַיִּים
 כָּל בֶּקֶר בִּי-30: 7 בְּדִיוֹק רֹאִים אוֹתָהּ בַּתְחִנָּה
 (נִשׁ לָהּ קִבְעִיּוֹת וְגַם הַפְּנִסִּיָּה שֶׁלָּהּ מְסֻדָּרָת).
 בְּשָׁעוֹת הַפְּנוּיּוֹת הִיא סוֹרְגָת גּוֹבֵלָנִים
 שֶׁקִּנְתָּה בְּעִיר הָעִתִּיקָה בְּשָׁבָת.
 אֲשֶׁר מִתְקַשֵּׁר לַפְּעָמִים מִן הַמוֹסָד
 אֲבָל הִיא לֹא מְרָאָה לוֹ פָּנִים כָּל כָּךְ
 זֶה טוֹב בְּשִׁבִּיל שֶׁיִּדְעַ שֶׁהִיא רְצִינִית
 וְשֶׁלֹּא יִחְשַׁב שֶׁהִיא תִּסְכָּכִים לַפָּנִי הַחֲתֻנָּה.
 לַפְּעָמִים הִיא יוֹצֵאת עִם אַח שֶׁלָּהּ יַעֲקֹב לְסָרֵט
 מְגֻלָּח לְמִשְׁעֵי וּבְנֵעֲלִים מִצְחָחוֹת
 וְכָל הַשְׁכוּנָה רֹאָה שֶׁהִיא מְבֻלָּה
 וְהַשֵּׁם שֶׁלָּהּ נִשְׁאָר נָקִי.
 כֻּלָּם בְּשִׁכּוּנָה יוֹדְעִים שֶׁעֲלִיזָה הִיא בַּחוּרָה לֹלֵא רֶבֶב
 אוֹמְרָת "שְׁלוֹם" ו"מָה שְׁלוֹם הַיְלָדִים"
 יוֹדְעַת לְתַפֵּר וְיוֹשֶׁבֶת בַּבֵּית
 בַּחוּרָה רְצִינִית.
 יוֹם יָבוֹא וְהַמְזָל שֶׁלָּהּ יָבוֹא גַם כּוֹ
 יָבוֹא בַּחוּר לְעֵנֶן וְהִיא תִּתְחַנֵּן
 וְתוֹלִיד יְלָדִים שֶׁיִּגְדְּלוּ בְּעֶזְרַת הַשֵּׁם
 וְיַעֲרִיכוּ אֶת הָאִמָּא שֶׁלָּהֶם.

בשיר זה מתוארים המעשים והפעולות של עליזה אלפנדרי ומתוארות גם המשפחה שלה והשכונה הסובבת אותה.
 הסבירו והדגישו מה אפשר ללמוד על דמותה של עליזה אלפנדרי ממעשיה ופעולותיה ומתיאורי המשפחה והסביבה בשיר.

2. לפניכם שיר בלי שם (המתחיל במילים "סְלִימָה אֶת דּוֹמְעַת") מאת אמירה הס.
 קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

בית 1

סְלִימָה אֶת דּוֹמְעַת שֵׁם עֲדִין לֵיד הַפְּרִיז'יָדֶר עִם בְּלוֹק הַקָּרָח עַל

הַעֲיִנִים שְׁלִי
זֶה הָיָה בְּצִרְיָה הַפַּח
שׁוּם קוֹסֶם מֵאַרְץ עוֹצוּ לִי לָאֵן לְרוּץ לֹא בָּא
מִמִּסְמָרֶת נִפְשִׁי שֶׁלֹּא תִפְרַח
עֲמִדָּתִי לִנְדֹף סְלִימָה וְלִזְלֶה בַּמַּעֲבָרָה חֲלָף מַעֲלִינוּ כְּמוֹ צֶל כְּבֹד

בית 2

יֵשׁ לִילוֹת שְׁזָכְרוֹן קַטְוִסִּים מַעֲקָצִים בְּלִשׁוֹן וּבִגּוּף
כִּי אֶכְלָתִי מִפָּרִי דַעַת הַצֶּבֶר

בית 3

הוּ רִיחַ נְרָקִיסִים מְשַׁכָּר
מוֹשֵׁף רִגְלֵי יֶלֶד לְרוּץ עֲמֹק בְּתוֹךְ בְּצַת נַחַל קִישׁוֹן
וְזָרִים בִּנְדִּיו —
רִיצַת בֶּקֶר חֲלוּמָה אֶל לַע הַבְּצוֹת הַמְרָהִיב
הַקִּיצָתִנִּי אֶל בֶּקֶר שֶׁכֵּלוּ שָׂכָר וּשְׁעַת בֵּין שְׁמִשׁוֹת אֲדִירָה חֲפָנָה אֶל תּוֹכִיָּה יִלְדָּה קִלְתָּ גוּף נוֹשָׁמָת נוֹף פָּרוּשׁ
לְכָל גּוֹלָה אֶל עוֹלָמוֹ.

בית 4

הֵייתִי עֲשׂוּיָה מְשִׁי טְהוֹר וּמִלְמָלָה
וְנִפְשִׁי מִסְרָקֶת בְּפֶרֶח מִסְרָק שׁוֹלְמִית

בית 5

מָה לָךְ סְלִימָה טָרֶם נוֹלְדָתָ נִסְפִּית אֶל יָמִים גְּקָשִׁים וְאַתָּה עוֹדָךְ
נָצוּ מִתְהַפֵּף לְאִשָּׁה בְּעוֹלֶת אִישׁ, יִלְדָּה יְתוּמָה מֵאֵב
וְאִין לָהּ חוֹבֵק. וְרַק אֲנִי נִצְבֹּתִי לָךְ מִרְחוֹק עַל שְׁפֹת הַיָּאֹר
מֵאֲסָפֶת אוֹתָךְ אֶל תּוֹכִי גֵרָה אֲסוּפִית

בית 6

עֵינֶיךָ כֹּה קִטְנוֹת וְיוֹקְדוֹת רָגַשׁ סְתוּם
כְּמוֹ חֹד חֲנִית
כְּמוֹ יִהְלֹם מְלֻטָּשׁ
בֵּין עֵי חֲרָבוֹת שֶׁמְחַתֵּךְ
עוֹד בָּךְ דְּקָלִים וְעֵסִיס הַתָּמָר.

תארו והסבירו את הלשון הציורית בשלושה מן הבתים בשיר, והסבירו את התרומה של הלשון הציורית
הזאת לאפיון שתי הדמויות בשיר – סלימה והדוברת.

3. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

וְהִגִּירַת הַזֶּרֶם / יהודה עמיחי

וְהִגִּירַת הַזֶּרֶם לֹא נִרְגָּעָה בִּי.
דָּמִי מִמְּשִׁיךְ עֲדִין לְשִׁקְשֵׁק בְּדַפְנוֹתַי
גַּם אַחֵר שֶׁכָּבַר הֵנַח הַכָּלִי עַל מְקוֹמוֹ.
וְהִגִּירַת הַזֶּרֶם לֹא נִרְגָּעָה בִּי.
רוּחוֹת זָמַן רַב עַל אֲבָנִים.
הָאֲדָמָה שׁוֹכַחַת צִעְדֵי דוֹרָכִים בָּהּ.
גֹּרֶל נוֹרָא. קִטְעֵי שִׁיחָה אַחֵר חֲצוֹת.
הַשָּׁג וְנִסְיָגָה. לִילָה מְזֻכָּר וַיּוֹם מְשֻׁכָּח.
עֵינַי שֶׁהִסְתַּכְּלוּ זָמַן רַב לְתוֹךְ מִדְּבָר גָּדוֹל
וְנִרְגָּעוּ מֵעַט. אִשָּׁה אַחַת. כָּלְלִי מְשֻׁחָק
שֶׁלֹּא הִסְבִּירוּ לִי הֵיטֵב. חֲקִי כָּאֵב וְכֹבֵד.
עוֹד עֹכְשׁוֹ לְבִי, בְּקִשִּׁי יִשְׁתַּכֵּר
בְּלֶחֶם אֶהְבֵּתוֹ הַיּוֹמִיזְמִית. הַזֶּרֶם בְּמוֹ הִגִּירָתוֹ.
עַל אֵם הַדֶּרֶךְ, בָּהּ אֲנִי תַמִּיד יְתוֹם בְּלִי אֵם,
צִעִיר מִדֵּי בְּשָׂבִיל לְמוֹת, זָקֵן מִדֵּי לְמִשְׁחָקִים.
וְעִנְפוֹת חוֹצֵב וְרִיקָנוֹת הַמְחַצֵּבָה בְּגוֹף אֶחָד.
אַרְכֵּאוֹלוֹגִיָּה שֶׁל עֲתִיד, בְּתֵי נִכּוֹת
שֶׁל מָה שֶׁלֹּא הָיָה. וְהִגִּירַת הַזֶּרֶם
לֹא נִרְגָּעָה בִּי, וּמַעֲמִים מָרִים לְמִדְּתִי
שְׁפוֹת מְרוֹת לְמַעַן שְׁתִּיקָתִי
בֵּין הַבְּתִים, אֲשֶׁר דּוֹמִים לְאַנִּיּוֹת תַּמִּיד.
וְכָבֵר עוֹרֵקִי וְגַם גִּידִי בְּסִבָּךְ
שֶׁל חֲבָלִים שֶׁלֹּא אֶתִּיר. וְאַחֲרֵכֶךְ
מוֹתִי וְסוֹף לְהִגִּירַת הַזֶּרֶם.

כיצד משפיעה על הדובר בשיר הגירת הזרם? הסבירו והדגימו את דבריכם.

4. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

ספור על הסבתא / אריה סיון

אתה רוצה לדעת מה היה פה פעם במקום הזה
לפני הכביש והבתים ואילנות הסרק?
חול היה פה פעם במקום הזה, חול בתולי
וסבתך הייתה הולכת פה מתחת לשקמה
5 וצפרים היו תוקעות מקוריהן בפרי הלא מוגן
ומציצות מעל ראשה את ציצי המלחמה הנוראה מכל —
המלחמה על שטח המחיה.
וסבתך, עלמה תמה, חשבה לפי תמה
כי אלו הן סימפוניות מפלאות
10 לכבוד השחר הבוקע מחדש,
אולי אפילו לכבודה.
וזה הביא אותה להתישב פה, במקום הזה —
ונאת השאָר אתה יודע, בנדיא.

בשיר זה מתואר פער בין תפיסת המציאות של הסבתא ובין המציאות שהייתה "פה פעם במקום הזה" (שורה 1).

תארו והסבירו את הפער הזה בשיר. מהי, לדעתכם העמדה של הדובר בשיר כלפי הפער? הסבירו והדגישו את דבריכם.

5. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

נעילה / פרץ דרור בנאי

תרצה אותי אני יודע את מקומי
לא עוד זר בעירי
כי לויתי את צמיחת הבתים האלה
עד הייתי למתיחת כבישים חדשים
תרצה אותי אני יודע את מקומי
כי נמלתי במשך הזמן מעברי
וקיומי פה שוב איננו מתנה
אנשים מברכים אותי בלכתי ברחוב

יש לי ידידים מעט

ואף לא שונא אחד

ואם בכל זאת מישהו פעם יתרגז או יטרד

אז לא נורא

אני מדבר בשפה הזאת כאלו נולדתי בה

ככה זה בחיים אם מתגברים

ודוחים את הכל הספנה

הימים באים כמו מתנה

והאדם סופו להתפייס עם קיומו

תארו את חוויית ההגירה של הדובר בשיר, והסבירו את רגשותיו בעקבות חוויה זו.

6. קראו את השיר, וענו על השאלה שאחריו.

תקון הריחות / ארז ביטון

מה אתם רוצים ממני,

טעם ערק וריח זעפרן צורב,

אני כבר לא אותו הילד,

אבוד בין רגלים שמשחק סנוקר

בקפה מרקו

בלד.

עכשו חברים

אני לומד לאכל גלידה מבדלח

מאוטו שמשמיע קולות של צפורים

בערב,

אני לומד לפתח דלתות

בתבות נגינה עתיקות.

עכשו

נשים בטעם תות-שדה

מלמדות אותי להריח כריכות של שקספיר

מן המאה השבע עשרה

מלמדות אותי לשחק בחתול סיאמי

בתוך סלון ירק,

חברים.

על פי השיר כולו, מהו התיקון שאליו רומז שם השיר? האם לדעת המשורר אכן התרחש תיקון?
הסבירו והדגישו את דבריכם.

פרק שני — ספרי קריאה (50 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 7-9.

7. הכלב היהודי / אשר קרביץ

הספר "הכלב היהודי" בוחן שאלות מרכזיות הנוגעות למשמעות החיים בתקופות קשות. הציגו שאלה מרכזית הנבחנת בספר, והסבירו כיצד באה לידי ביטוי בספר התמודדות הדמויות עם שאלה זו.

8. קלקידן / דורית אורגד

האם עלילת הספר "קלקידן" היא אופטימית או פסימית? או שמא היא גם אופטימית וגם פסימית? הסבירו והדגישו את דבריכם על פי שני אירועים מרכזיים עמם מתמודד גיבור הספר ועל פי הסיום של הספר.

שימו לב: על שאלה 9 אפשר לענות או על פי **הכלב היהודי** / אשר קרביץ או על פי **קלקידן** / דורית אורגד

9. תארו את הרקע ההיסטורי או את הרקע החברתי בספר שקראתם ("הכלב היהודי" או "קלקידן"), והסבירו את התרומה של הרקע הזה לבניית משמעות הספר.

בהצלחה!